

Гайдаєнко О.М., Глібко Т.О.

Одеський національний економічний університет

Порівняння методик визначення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства

У сучасних умовах господарювання визначення показників ефективності використання ресурсів є досить актуальним завданням, оскільки ресурси підприємства обмежені, а отже, виникає питання, як здійснивши найменші витрати, отримати найбільший прибуток. Водночас абсолютна сума прибутку не характеризує рівня ефективності господарської діяльності. Щоб зробити висновок про рівень ефективності господарювання, отриманий прибуток необхідно порівняти з понесеними витратами або активами, які забезпечують підприємницьку діяльність, тобто визначити рентабельність.

Різноманітність видів прибутку, способів групування і оцінки поточних витрат та авансованої вартості зумовлюють наявність значної кількості показників рентабельності, які використовують для прийняття певних управлінських рішень [1,2,3].

Для оцінки ефективності використання фінансових ресурсів показники поділяють на групи. До першої групи відносяться показники, виконання яких критично для виконання основної стратегічної мети підприємства:

- рентабельність власного капіталу характеризує розмір прибутку, який одержав власник підприємства на одиницю коштів, що вкладені в підприємство, та служить критерієм для оцінки котирування акцій підприємства на біржі. Крім того, на думку Л.Й. Созанського, при оцінці ефективності використання капіталу необхідно враховувати галузеві особливості підприємств, а при розрахунку індивідуального рекомендаційного значення рентабельності капіталу необхідно враховувати обсяг довгострокових і короткострокових кредитів виплачені за ними фінансові витрати та коливання інфляції.

- рентабельність активів характеризує ефективність використання майна позичальника. Він обчислюється шляхом ділення величини фінансового

результату від звичайної діяльності до оподаткування) на всі активи підприємства та множення на 100%. Мінімальний розмір рентабельності активів підприємства приблизно 1.1%. Теоретична база формули рентабельності активів полягає в тому, що на доходи підприємства впливає те, який одержано прибуток та який товарооборот у нього саме за таких активів.

- рентабельність продажу показує, який прибуток отриманий у розрахунку на одну грошову одиницю обороту або скільки відсотків займає прибуток у товарообігу. Переваги цього методу розрахунку рентабельності полягають у його простоті, ясності, зручності в користуванні, але за цим показником не можна мати судження про ефективність наявних ресурсів. Показник рівня рентабельності стосовно обсягу продажу орієнтує підприємство на реалізацію товарів з високими торговими надбавками, що в умовах ненасиченого ринку призводить до звуження асортименту та погіршення задоволення попиту населення.

- рентабельність діяльності визначають шляхом співвідношення прибутку та обсягу виконаних робіт (наданих послуг). Цей показник використовують при оцінці результатів господарської діяльності. Він показує розмір прибутку, що припадає на 100 грн. виконаних робіт (наданих послуг). Основним недоліком коефіцієнту є те, що він не відображає економічної ефективності використання ресурсів підприємства. Показники абсолютної суми прибутку і його рівня до обсягу робіт можуть бути високими навіть при недостатньо ефективному використанні основних засобів, оборотних активів. Тому в процесі аналізу обчислюють рентабельність основних засобів, оборотних активів, господарських ресурсів.

До другої групи відносяться показники виконання яких необхідне, але не критично для зростання вартості підприємства:

- рентабельність виробничих ресурсів використовується для оцінки ефективності виробничих фондів підприємства та показує розмір прибутку в розрахунку на сто одиниць основних фондів і оборотних коштів. Цей показник

узагальнює всі сторони господарської діяльності торговельного підприємства, тим самим найбільш повно виражає ефективність його роботи.

Можна розрахувати і часткові показники:

- які характеризують рентабельність основних фондів;

- рентабельність оборотних коштів;

- рентабельність трудових ресурсів характеризується двома показниками: прибутком в розрахунку на одного робітника підприємства та прибутком в розрахунку на одиницю витрат, що пов'язані з утримуванням трудових ресурсів (фонд споживання, витрати на підготовку кадрів, охорону праці тощо);

- рентабельність перманентного капіталу характеризує прибутковість використання капіталу, який знаходиться у тривалому розпорядженні. Величина перманентного капіталу — це сума власного капіталу підприємства і довгострокових позикових коштів;

- рентабельність авансованого капіталу визначають шляхом ділення прибутку на середній розмір авансованого капіталу, під яким розуміють різницю між інвестованим капіталом та кредиторською заборгованістю.

За умови виконання всіх показників першої групи, показники другої групи не вважаються такими, що визначають для внесення коректувань до планів підприємства.

На думку Мельничук Л. Ю., при оцінці ефективності використання фінансових ресурсів на сьогодні все частіше в якості показника вимірювання результативності пропонують використовувати інтегральний показник економічної доданої вартості EVA [4,с.41], авторами якого є американські економісти Б. Стюарт і Д. Стерн. Для підвищення результативності діяльності необхідно, щоб значення показника EVA було позитивним або дорівнювало нулю. Чим вищий показник EVA, тим більший прибуток компанія приносить своїм власникам. EVA як показник оцінки господарювання досить тісно пов'язаний з формулою Du Pont, тому базову формулу EVA завжди можна звести до варіанту виразу через ROE :

$$EVA = IC * (ROE/ROE/A - WACC), \text{ де} \tag{1}$$

EVA – економічна додана вартість;

IC – інвестований у підприємство капітал;

ROE – рентабельність власного капіталу;

ROE/A – частка ROE в активах;

WACC – середньозважена вартість капіталу.

Дана модифікація показує можливість впливу тих або інших дій на управління. EVA зростатиме, якщо зростатиме ROE.

Аналізуючи ряд переваг використання ROE можна погодитись з тим, що даний показник відображає більш високий рівень результативності діяльності, ніж показники продуктивності [5,с.116], це межа вартості капіталу, яку може повернути підприємство для реалізації проекту, є сигналом для підвищення чи зниження курсу акцій підприємства на фондовому ринку, дозволяє підприємству порівнювати свої результати роботи з результатами конкурентів та виражає створення цінності для акціонерів, тому часто слугує критерієм успішності діяльності компанії в цілому.

Також, варто підкреслити, що для України, напевно, єдино доступним і корисним показником буде саме ROE. Його краще всього визначити як відношення чистого прибутку (представленого як результат господарської діяльності у фінансовій, а не податковій звітності) до власного капіталу (відбитого у пасивах балансу).

В процесі дослідження методичних підходів визначення ефективності використання ресурсів підприємства ми дійшли висновків, що для характеристики ефективності господарської діяльності, ступеня використання його ресурсів, раціональності здійснених витрат набуло поширення застосування показників відносної прибутковості, які в економічній практиці одержали назву рентабельності. На сьогодні існує кілька модифікованих форм залежно від того, які саме прибуток і ресурси (витрати) використовують у розрахунках цього показника. Кожен з цих показників може надати інформацію про розмір прибутку, який одержав власник підприємства на одиницю коштів, що вкладені в підприємство чи ефективність використання майна, прибуток

отриманий у розрахунку на одну грошову одиницю обороту чи співвідношення прибутку та обсягу виконаних робіт. Тому завдяки використанню показників рентабельності підприємство може об'єктивно оцінити раціональне використання усіх видів фінансових ресурсів, виявити резерви поліпшення фінансового стану, своєчасно вжити заходи щодо усунення тих чи інших проблем. Також, у сучасних ринкових умовах отримані результати необхідно порівнювати або з індикативними (середніми у галузі, сфері бізнесу тощо), або з нормативно заданими параметрами, зафіксованими в планових документах компанії. Так бізнесмен, аналізуючи показники власної фірми, може порівняти їх із загальноприйнятими, з рівнем конкурентів і зробити висновки про причини власних перемог або поразок.

Список використаної літератури:

1. Гаркуша С. А. Аналіз показників рентабельності підприємства як складова оцінки фінансового стану//«Економічні науки». –2010– № 7. – С. 10
2. Гарнага О.М. Оцінка рентабельності діяльності торговельного підприємства(на прикладі ТЗОВ «АМІД АЛЬЯНС») //«Економіка». – 2010 – №2. – С.50-57.
3. Левченко Ю.Г., Шекмар Н.А. Методологічні підходи до визначення ефективності господарської діяльності підприємства// Актуальні проблеми економіки. – 2011. – №6. – С. 180-191.
4. Мельничук Л. Ю. Рентабельність власного капіталу як інтегральний показник результативності діяльності підприємств// Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. - №4. – С. 41-46.
5. Шевцова О.Й., Чуприна Н.М. Модель факторної залежності рівня рентабельності інвестицій на промислових підприємствах// Актуальні проблеми економіки. – 2010. –№4. – С. 116-121.